

Ohkolan koulun vanhempaintoimikunnan lausunto Sivistys- ja hyvinvointipalveluiden tilaselvityksen toimenpideohjelmaluonnoksesta 14.10.2024.

Ohkolan koulun vanhempaintoimikunta kiittää mahdollisuudesta lausua Sivistys- ja hyvinvointipalveluiden tilaselvityksen toimenpideohjelmaluonnoksesta. Myös Ohkolan Oka tukee lausuntoa.

Ohkolan koulun vanhempaintoimikunta

- ehdottaa tilaselvityksen toimenpideohjelmaluonnoksessa ehdotettujen skenaarioiden jatkokehittämistä,
- vaatii vaikutusten arvioimista ennen päätösten tekemistä,
- toivoo pitkäaikaisen periaatepäätöksen tekemistä kyläkoulujen säilyttämisestä ja
- vastustaa Ohkolan koulun lakkauttamista.

Mäntsälän kunnan tilaselvitys tarkastelee kunnan tiloja yksipuolisesti ja keskittyen pääosin Mäntsälän kirkonkylän tilojen kehittämiseen. Konsulttityönä tehdyt skenaariot eivät huomioi kaikkia tilankäyttöön vaikuttavia asioita, eikä niistä ole tehty riittävää vaikutusten arviointia. Ohkolan koulu toimii Ohkolan kylän sydämenä ja kaiken ikäisten ohkolalaisten toimintapaikkana, eikä sitä tule lakkauttaa. Toimenpideohjelmassa tulee huomioida lasten määrän ja kustannusten lisäksi myös lähikoulujen merkitys kylien elinvoimalle sekä kyläyhteisöjen toimintatiloina. Kyläkoulut lisäävät kylien veto- ja pitovoimaa, mikä pitää varmistaa pitkäaikaisilla päätöksillä riittävän kokoisten kyläkoulujen säilyttämisestä.

Ohkolan koulu helposti saavutettavana lähikouluna

Ohkolan koulu on tänä päivänä ja tulevaisuudessakin elinvoimainen kyläkoulu, jota ei voi lakkauttaa.

Lukuvuonna 2024–2025 Ohkolassa on 84 oppilasta. Esitettyjen arvioiden mukaan vuonna 2030 oppilasmäärä olisi noin 55. Laskelma perustuu pääasiassa syntyneiden lasten määrään, eikä huomioi riittävästi mahdollista muuttoliikettä. Ohkolan kylä on osoittautunut viime vuosina halutuksi muuttokohteeksi, ja koulun oppilaiden määrä onkin ylittänyt vuodesta toiseen kunnan tekemät ennusteet.

Ohkolaan muuttajia olisi tällä hetkellä enemmän kuin on myytäviä kiinteistöjä. Kunnan tekemät ennusteet väestönkehityksestä eri alueilla seuraaville vuosikymmenille eivät ota riittävästi huomioon sitä, että rakennuslaki on muuttumassa 1.1.2025. Lakimuutos tulee vaikuttamaan positiivisesti Ohkolan alueen muuttovoittoon. Myös kaavoitus edesauttaisi uusien tonttien muodostamista ja talojen rakentamista. Ohkola on houkutteleva muuttokohde erityisesti lapsiperheille, ja valtaosa Ohkolan koululaisista onkin alueelle muualta muuttaneista perheistä. Monet Ohkolan koulua käyvien lasten perheet ovat muuttaneet alueelle juuri oman kyläkoulun vuoksi.

Ohkolan koulussa opettajat tuntevat kaikki lapset, ja lapset tuntevat kaikki opettajat. Tämä lisää opettajien mahdollisuutta huomioida lapset yksilöinä sekä vahvistaa herkkyyttä tunnistaa oppimisvaikeudet ja muut oppilaan elämäntilanteessa oppimiseen vaikuttavat tekijät. Ohkolassa erityistä ja tehostettua tukea saavat oppilaat ovat onnistuneesti integroituneet yleisopetuksen luokkiin. Suuremmassa koulussa ja suuremmissa ryhmissä he tarvitsisivat enemmän tukitoimia selviytyäkseen koulupäivästä siirtymätilanteineen ja välitunteineen. Pienessä kouluyhteisössä vallitseva luottamus auttaa oppilaita reagoimaan herkästi jo pieniinkin epäkohtiin ja esimerkiksi koulukiusaamiseen. Tässä on yksi syy, miksi Ohkolan koulussa ei esiinny merkittävää koulukiusaamista. Lapset myös pitävät huolta toisistaan yli luokkarajojen.

Myös vanhemmat tuntevat ison osan lapsista. Oppilaiden vanhempien välinen yhteydenpito on luontevaa ja helppoa, jopa jo ennen ekaluokkalaisten koulun alkamista. Vanhempien yhteistyö kuvastaa ”koko kylä kasvattaa” -periaatetta ja luo edelleen ohkolalaisille lapsille turvallisempaa kasvuympäristöä.

Koulu kylän vapaa-ajan toimintojen keskuksena

Tilatarveselvityksessä on tarkasteltu vapaa-aikapalvelujen sijoittumista Mäntsälän kirkonkylän alueella. Sen sijaan muualla Mäntsälän kunnan kylissä vapaa-ajatoiminnassa käytettyjä tiloja ei ole otettu kokonaisvaltaisesti huomioon. Ohkolan koulu on Mäntsälän kunnan ainoa Ohkolan kylällä sijaitseva lähipalvelu ja kunnan toimintatila kylän asukkaille. Koulun lakkauttaminen kiihdyttäisi väestökatoa alueelta sekä koko Mäntsälästä. Mäntsälän kunnan tulee ottaa vastuu tasa-arvoisten ja turvallisten lähipalveluiden säilyttämisestä koko kunnan alueella.

Ohkola on nykyaikainen ja perinteitä kunnioittava maaseutukylä. Ohkolassa toimii vireä seura- ja yhdistystoiminta käsittäen kaikkea aina Martoista urheilutoimintaan ja metsästyksestä teatteriharrastukseen. Harrastusten perustana on merkityksellinen talkootyö ja yhteistyö eri toimijoiden kanssa. Vapaa-ajan toiminnan sydämenä toimii Ohkolan koulu, josta löytyy täysimittainen liikuntasali, jääkiekkokaukalo sekä hiekkakenttä. Koulun pihaa remontoitiin kunnan taloutta kuormittamatta ja koulun korjausvelkaa vähentäen talkoilla kesällä 2020, jolloin pihalle rakennettiin mm. uusi kiipeilyteline sekä keinut kunnostettiin. Pihaa maisemoitiin miellyttävämmäksi ja sinne asennettiin kuntoiluvälineitä sekä pöytäryhmiä kaiken ikäisten käytettäväksi. Koululla toimii tällä hetkellä monipuolisesti erilaisia harrastusryhmiä, ja siellä järjestetään tapahtumia perheille ja kyläläisille. Näiden loppuminen vähentäisi yhteisöllisyyttä – ei vain lapsilta, vaan koko perheiltä ja kyläyhteisöltä.

Mäntsälän kunta ei järjestä merkittävää harrastustoimintaa lapsille, nuorille tai aikuisille Etelä-Mäntsälässä. Hyökännummen koulun ja päiväkodin sekä Ohkolan koulun liikuntatilat ovat silti aktiivisessa käytössä sekä kouluajana että iltaisin ja viikonloppuisin. Ohkolan koulun tilat ovat elintärkeitä muun muassa Ohkolan Okan viikottaisen harrastustoiminnan järjestämiselle. Ohkolan koululla tapahtuva harrastustoiminta mahdollistaa ohkolalaisten lasten itsenäisen liikkumisen harrastuksiin, kun taas Hyökännummelle tai kauemmas harrastuksiin meno vaatii useimmiten kuljetuksen. Hyökännummen koulun ja päiväkodin liikuntatilat ovat käyttöasteeltaan täysiä, ja niihin ei pystytä aikatauluttamaan kaikkia Ohkolan koululla tapahtuvia nykyisiä käyttövuoroja. Mikäli Ohkolan koulun tilat poistuisivat harrastuskäytöstä, vähenisivät harrastusmahdollisuudet Etelä-Mäntsälän alueella merkittävästi.

Kunnan pitäisi kehittää aktiivisemmin kaikkien koulutilojen käyttöastetta ja luoda lähipalveluja kyläläisille joko yksin tai yhdessä muiden toimijoiden kanssa. Ohkolan koulun tilat voivat parhaimmillaan tarjota hyvän kokous- ja toimintapaikan kunnan järjestämälle toiminnalle sekä alueen yhdistyksille ja muille toimijoille. Pienissä kouluissa nähdään usein vain niiden aiheuttamat menot, mutta ei niiden vahvuuksia ja mahdollisuuksia.

Ohkolan koulun lakkauttamisesta ei todellisia kustannussäästöjä

Ohkolan koulun lakkauttamisesta ei synny riittävästi todellisia säästöjä, jotka oikeuttaisivat lakkauttamisen aiheuttamat haitat. Koululakkautusten ei ole osoitettu varmuudella tuottavan taloudellisia säästöjä, sillä tutkimuksia aiheesta ei ole tehty. Myöskään Mäntsälän kunnassa ei ole tehty (tai ainakaan julkaistu) laskelmia, syntyikö parin vuoden takaisesta Arolan koulun lakkautuksesta todellisia taloudellisia säästöjä. Koulun lakkauttaminen Ohkolasta vähentäisi alueen vetovoimaa tai jopa kääntäisi alueen muuttovirran pois päin. Koulun lakkauttaminen veisi perheiden mukana myös verotuloja. Kiinnostuksen väheneminen alentaisi alueen kiinteistöjen hintoja ja vähitellen näivettäisi aktiivisen kylän.

Ohkolan koulu on tilankäyttöselvityksen mukaan toimintakustannuksiltaan yksi edullisimmista Mäntsälän kouluista. Ohkolan koulu on kunnoltaan hyvä, eikä tarvetta suuremmille remonteille tai investoinneille ole näköpiirissä. Suuri osa Mäntsälän koulujen kustannuksista syntyy henkilöstökustannuksista sekä aine- ja tarvikekustannuksista. Nämä kustannukset säilyvät vaikka koulu lakkautettaisiin, koska oppilaat tarvitsevat esimerkiksi opettajia, ruokaa ja opetusmateriaaleja jatkossakin. Myöskään kiinteistö kustannuksista ei synny suuria säästöjä, koska Ohkolan kylällä tarvitaan jatkossakin paikka muun muassa liikuntaharrastuksille ja

leikkimiselle. Osittain kyläläisten käytössä olevaa kiinteistökokonaisuutta on vaikeaa myydä ja kehittää sille kannattavaa muuta toimintaa.

Tällä hetkellä Ohkolan koulun oppilaista vain pieni osa (noin 15 %) kuuluu koulukuljetusten piiriin. Mikäli oppilaat siirrettäisiin Hyökännummen kouluun, siirtyisi oppilaista suurin osa kuljetettavaksi. Koulukyytien lisääntyminen kasvattaa kunnan menoja ja pidentää lasten koulupäivän kokonaiskestoa. Pidentyneet koulupäivät vaikuttavat negatiivisesti lasten jaksamiseen sekä koulussa että koulupäivän jälkeisissä harrastuksissa. Pidempi etäisyys koulun ja kodin välillä vaikeuttaa pienten lasten sosiaalisen verkoston rakentumista. Koulun vaihto merkitsisi kaverisuhteiden rikkoutumista oppilaiden sekoittuessa suurempaan joukkoon. Iltapäiväkerhosta ei voisi kulkea itsenäisesti kotiin, vaan iltapäiväkerhossa vietetty aika pitenisi ja oppilaat olisivat täysin vanhempien kuljetusten varassa.

Koulujen lakkautussuunnitelmissa tulisi ottaa huomioon resurssitehokkuuden lisäksi lasten jokapäiväinen elämä koulussa. Perusopetuslain 6 § mukaan kunnan on järjestettävä lapsen opetus niin, että koulun tulee sijaita lähellä lapsen luontaista elinpiiriä, ja liikenneyhteydet huomioiden matkat tulee olla mahdollisimman turvallisia ja lyhyitä. Ohkolalaisille lapsille luontainen elinpiiri on Ohkolan kylä ja sen koulun ympärille syntynyt yhteisö.

Kunnan elinvoima ja kuntalaisten hyvinvointi

Tilaselvityksen toimenpideohjelman vaikutukset ovat laajempia kuin vain tilojen käyttöön liittyviä. Mäntsälän kunnan elinvoima on riippuvainen asukkaista ja elävistä kylistä. Ennen kuin kauaskantoisia ja kuntalaisten elämään suuresti vaikuttavia päätöksiä tehdään, tulee niiden vaikutukset arvioida kattavasti. Lisäksi kouluverkkokeskustelu pitää vakauttaa, jotta toistuva lakkautuskeskustelu ei karkota tulevia ja nykyisiä kylien asukkaita.

Tulevat ikäluokat ovat nykyistä pienempiä ja Mäntsälän kunta haluaa varautua tulevaan. Samaan aikaan kunnan talous on velkainen ja säästöille on tarvetta. Mutta miksi pitäisi säästää tulevaisuuden veronmaksajien hyvinvoinnista, varsinkin kun todelliset säästöt ovat korkeintaan minimaalisia? Säästökohteita tulee kylien kouluverkon sijasta etsiä muualta ja samaan aikaan asettaa tarkasteluun kaikki suunnitellut investoinnit esimerkiksi uimahalliin tai uusiin koulurakennuksiin. Olisiko joku investointi mahdollista jättää tekemättä kuljettamalla oppilaita kirkonkylältä kyläkouluihin? Samaan aikaan tulee tarkastella kaavoitukseen ja maankäyttöön liittyvät suunnitelmat, jotta sekä Ohkolan että Hyökännummen alueille saadaan houkuteltua uusia asukkaita ja etenkin lapsiperheitä.

Kyläkoulujen lakkauttamiseen liittyvässä päätöksenteossa unohdetaan usein se, että suurin merkitys koululla on kylän lapsille. Lapset ja nuoret ovat Mäntsälän kunnan tulevaisuudelle elintärkeitä, ja kunnan päätöksenteon vaikutukset lapsiin ja nuoriin tulee aina arvioida huolellisesti. YK:n lapsen oikeuksien sopimus sisältää velvoitteen arvioida aina lapsen etua ja antaa lapsen edulle etusija päätösharkinnassa. Mäntsälän kunta on päättänyt hakea Lapsiystävällinen kunta -malliin, jossa myös korostetaan lapsivaikutusten arviointia päätöksenteon pohjalla. Lapsen oikeuksien sopimus käsittää myös lapsen oikeuden vapaa-aikaan ja leikkiin, joista molemmat vähenisivät lähikoulun sulkemisen myötä jo pelkästään koulumatkojen takia. Mäntsälän kunnan on tehtävä tilankäyttö- ja koulujen lakkautussuunnitelmista lapsivaikutusten arviointi, jossa arvioidaan suunnitelmien vaikutuksia lasten hyvinvointiin ja oikeuksien toteutumiseen. Lisäksi on varattava mahdollisuus kuulla laajasti lasten, vanhempien sekä muiden kuntalaisten mielipiteitä suunnitelmista. Myös laajempi vaikutusten arviointi on tarpeen, jotta tehtävien päätösten seuraukset eivät tule myöhemmin yllätyksenä.

Yhteisöllinen ja turvallinen kyläkoulu on oppimisympäristö, jolla on merkittävä vaikutus koululaisen hyvinvointiin. Vaikkei kaikkea voikaan rahassa mitata, voidaan myös koululaisten hyvinvointia tarkastella taloudellisesta näkökulmasta. Vuonna 2016 arvioitiin, että hyvinvoivan koululaisen kustannus yhteiskunnalle on noin 8000 euroa, kun taas huonosti voivan oppilaan kustannuksissa puhutaan nopeasti 100 000 eurosta.

Pahoinvoinnin kustannus ei ole varmasti ainakaan pienentynyt.

Ohkolan koulun vanhempainoimikunta toivoo, että Mäntsälän kunta tekee kyläkoulujen säilyttämisestä periaatepäätöksen. Päätöksessä voitaisiin linjata, että esimerkiksi vähintään 50 oppilaan kouluja ei tulla lakkauttamaan. Mikäli oppilasmäärä jossakin koulussa alittaa useampana vuonna asetetun oppilasrajan, aloitetaan selvitys ja tarveharkinta kyseisen koulun osalta. Vastaava päätös on ymmärtääksemme tehty Tuusulassa. Päätös rauhoittaisi koulujen lakkautuskeskustelua, eikä samaan keskusteluun palattaisi kaikkien kunnan koulujen osalta jatkuvasti. Koulujen kehittäminen ja vakauttaminen voi edesauttaa kunnan tulomuuttoa. Toimiva ja lapsilähtöinen kouluverkko on sijoitus tulevaisuuteen.